

Alþingi
Nefndasvið
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8 – 10

150 Reykjavík

Reykjavík, 14. febrúar 2015

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um Menntamálastofnun (heildarlög), 456. mál.

Í frumvarpi til laga um Menntamálastofnun er mælt fyrir um að stofnuð verði stjórnáslustofnun sem sinna skal ýmsum sviðum menntamála á öllum skólastigum. Stofnunin mun skv. greinargerð leysa verkefni Námsmatsstofnunar og Námsgagnasstofnunar af hólmi og jafnframt sinna verkefnum sem ráðherra felur stofnuninni. Er áréttað í greinargerð að ekki sé um tæmandi upptalningu að ræða en með þeirri framsetningu sem er í h.lið 4.greinar er leitast við að koma í veg fyrir að sækja þurfi nýja lagastoð í hvert sinn sem stofnuninni eru falin ný verkefni.

Samtök atvinnulífsins fagna sameiningum stofnana á sviði menntamála sem gefa færi á ákveðinni uppstokkun og eflingu menntakerfisins í heild. Er tímabært að endurhugsa ferli og áherslur rótgróinna stofnana, innan menntamála sem annarra málaflokka.

Með sameiningu Námsmatsstofnunar og Námsgagnastofnunar er skapað tækifæri til að styðja við nauðsynlegar breytingar sem gera þarf á menntakerfinu. Þegar farið er í slíkar kerfisbreytingar verður að vera hægt að styðjast við tölfærni og gagnavinnslu sem ný stofnun getur miðlað. Það sama gildir um skóla- og fræðslustofnanir – að þær geti leitað til nýrrar stofnunar í leit að ákveðnum upplýsingum, stuðningi og fagmennsku á sviði skólamála.

Í frumvarpinu er leitast við að ná þessum markmiðum og er það vel. Er það sérstakt fagnaðarefni ef tryggja á aðgang skóla, foreldra og hins opinbera að upplýsingum um skóla og frammistöðu þeirra en fram til þessa hefur þetta verið háð vilja sveitarfélaga og þeirra er á skólaskrifstofum starfa. Er því mikilvægt að skýrt verði kveðið á um að mat og eftirlit verði öflugra og aðgengi greiðara að upplýsingum um árangur skóla, frammistöðu og menntakerfið í heild. Telja samtökin brýnt að þetta verði tryggt með lögum.

Frá því að frumvarpið var sett á vef Mennta- og menningarmálaráðuneytisins til kynningar er ljóst að það hefur tekið ákveðnum breytingum þar sem að einhverju leyti hefur verið komið til móts við þá gagnrýni sem sett var fram á fyrstu stigum að hlutverk nýrrar stofnunar væri of óljóst og lítt skilgreint, valdheimildir ráðherra væru miklar og tilhneiging væri til aukinnar miðstýringar.

Samtök atvinnulífsins vilja koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri:

- Þótt komið hafi verið til móts við gagnrýni um lítt skilgreint hlutverk stofnunarinnar er hlutverk hennar enn nokkuð óljóst. Þegar nýjar ríkisstofnanir eru settar á laggirnar og ætlunin er að standa fyrir raunverulegum breytingum á áherslum og verkefnum er æskilegt að hlutverkið sé skýrt og öllum ljóst. Ellegar er líklegt að stofnun sem þessi

stækki hratt og fé skattgreiðanda fari til stofnanavæðingar í stað þess að treysta skólum og menntastofnunum fyrir ákvörðunum í þágu menntunar.

- Varast ber að ný stofnun leiði til meiri miðstýringar skólastarfs á öllum skólastigum heldur verði leitast við að tryggja sjálfstæði skóla og fræðslustofnana og styrkja faglega leiðsögn þeirra. Skýra þarf hvar eftirlit verður með gæðum menntastarfs.
- Með því að leggja niður Námsgagnastofnun gefst ákveðið tækifæri til að auka fjölbreytni og fjölga fagaðilum í námsgagnagerð. Það tækifæri er hins vegar ekki notað. Er beinlínis sagt í greinargerð frumvarpsins að ekki sé ætlunin að móta stefnu í því hvort heimilt verði að veita þriðja aðila heimild til að gefa út námsefni. Í áráraðir hefur Námsgagnastofnun barist gegn því að sjálfstæðir aðilar fái svigrúm og stuðning til að móta námsefni. Má geta tregðunnar á sínum tíma við stofnun sjálfstæðs námsgagnasjóðs sem gekk út á að tryggja sjálfstæði skóla við kaup á námsgögnum. Er stefna SA sú að mikilvægt sé að treysta og byggja upp heilbriggt samkeppnisumhverfi á öllum sviðum þar sem vægi einkarekstrar verði tryggt. Með ríkisstofnun eru gæði námsgagna ekki sjálfkrafa tryggð. Vilja samtökin hvetja allsherjar- og menntamálanefnd þingsins til að skoða þetta atriði sérstaklega og tryggja valfrelsi skóla, m.a. við val á námsgögnum.
- Það er ljóst að nýrri stofnun er ætlað hlutverk á öllum skólastigum sem og á sviði framhaldsfræðslu, ef ráðherra hverju sinni kýs svo, sbr. 10.gr. Er mikilvægt að allar þær breytingar sem kunna að verða á umsýslu ýmissa verkefna verði unnar í góðu samráði við helstu hagaðila. Er hér átt t.d. við framhaldsfræðsluna, starfsgreinaráðin og önnur verkefni er tengjast eflingu iðn- og starfsnáms.
- Rétt er að benda á að það fyrirkomulag sem nú er í gildi varðandi umsýslu með starfsgreinaráðum, námssamninga og sveinsprófa, sem IÐAN sinnir, byggir á öflugu samstarfi aðila vinnumarkaðarins. Tilfærsla verkefna til Menntamálastofnunar er ekki augljóslega til þess fallin að bæta framkvæmd eða til hagræðingar. Rétt er að undirstrika nauðsyn á víðtæku samráði við atvinnulífið en IÐAN hefur m.a. ýtt undir nánara samstarf fyrirtækja í tengslum við iðnnám.
- Hvatt er til þess að þingnefndin kynni sér svonefnda „fýsileikaskýrslu“ sem unnin var í aðdraganda sameiningar stofnananna.
- Miðað við 10.grein frv. fær ráðherra heimild til að færa verkefni Fræðslusjóðs og Fræðslumiðstöðvarinnar til Menntamálastofnunar eða annarrar ríkisstofnunar. Í samtölum vegna þessa hefur verið sagt að ekki sé ætlunin að breyta núverandi framkvæmd. Er mikilvægt að þetta verði skýrt betur og engar breytingar verði gerðar nema í samráði við aðila vinnumarkaðarins en þeir hafa átt farsælt samstarf á ýmsum sviðum menntunar, m.a. í gegnum Fræðslumiðstöð atvinnulífsins.

- Fagráð stofnunarinnar, sbr. 3.gr. verður að endurspegla alla þá sem beint og óbeint koma að uppbyggingu menntakerfis okkar, hvort sem er innan skólakerfisins, framhaldsfræðslunnar eða atvinnulífisins.
- Ætlunin er að lögin nái til allra skóla óháð rekstrarformi. Er mikilvægt í því samhengi að ný stofnun verði sjálfstæðum skólum stuðningur en mjög misjafnt er hvernig sveitarfélög uppfylla skyldur sínar skv. 43.gr laga um grunnskóla nr.91/2008 og gera upp framlög sín til sjálfstæðra skóla. ValFRELSI er mikilvægur grunnþáttur fyrir nemendur svo þeir geti valið þær leiðir sem efla hæfni þeirra og styrkja. Í því samhengi er tilvist sjálfstæðra skóla og mismunandi kennsluhættir mikilvægir til eflingar íslensks menntakerfis. Eftirlitshlutverk nýrrar stofnunar hlýtur m.a. að ná til þessa þáttar.
- Æskilegt er að skýrt verði hvar ábyrgð á gerð aðalnámsskráa verði. Ef ætlunin er að ný stofnun komi að gerð aðalnámsskrár er það í ósamræmi við það sem almennt gerist í öðrum löndum. Þar er prófagerð, aðhald og eftirlit gagnvart menntastofnunum annars vegar og samning námsskráa hins vegar sjaldan á sömu hendi. Því mæla Samtök atvinnulífisins að gerð námsskráa (aðalnámsskrár sem annarra) verði ekki á verkefnasviði nýrrar stofnunar heldur hjá ráðuneytinu og skólum landsins. Það sama gildir um önnur þróunarverkefni sem stofnunin getur talist eftirlitsaðili fyrir.
- Samtök atvinnulífisins vilja vekja athygli á umsögn skrifstofu opinberra fjármála en þar segir m.a. að Mennta- og menningarmálaráðuneytið geri ráð fyrir að það svigrúm sem myndast við sameininguna, nálægt 50 mkr. á ári, geti nýst til að standa undir aukinni þjónustu eða til að setja aukna fjármuni í önnur verkefni á vegum ráðuneytisins. Samtökin telja að ef hagræðing verður af sameiningu þessara ríkisstofnana eigi sú hagræðing ekki að fara í að auka starfsemi ríkisins eða óskilgreind verkefni á vegum ráðuneytisins heldur til að lækka ríkisútgjöld.

Fyrir hönd Samtaka atvinnulífisins



Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir